

**Barne- og likestillingsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og politidepartementet**

Adressater, se vedlagte liste

Deres ref

Vår ref
200703381-/MKL

Dato
2.7.2007

REGELVERKET KNYTTET TIL KJØNNSLEMLESTELSE

Kjønnslemlestelse av jenter er mishandling og uttrykk for alvorlig omsorgssvikt.

Kjønnslemlestelse av jenter er – i alle former – forbudt og straffbart etter norsk lov, jf. kjønnslemlestelsesloven av 1995 (<http://www.lovdata.no/all/hl-19951215-074.html>) og straffeloven av 1902. Det er også forbudt og straffbart å bidra til at kjønnslemlestelse utføres.

Det har ingen betydning om kjønnslemlestelsen finner sted i Norge eller i et annet land.¹

Dette brevet har som formål å gi en kortfattet orientering om regelverket for taushetsplikt, opplysningsplikt til barnevernet og avvergelsesplikt knyttet til kjønnslemlestelse. Brevet omhandler også helsetjenestens og barnevernets oppgaver og muligheter for å handle til fordel for de jentene dette gjelder.

Et mer utførlig rundskriv med nærmere informasjon og veiledning om blant annet aktuelle lovtolkningsspørsmål vil komme rett over sommeren.

Taushetsplikt

Helsepersonell og ansatte i helse- og sosialtjenesten, barneverntjenesten, familievern tjenesten, barnehager, skoler og skolefritidsordninger har som hovedregel taushetsplikt etter egen lovgivning eller forvaltningsloven. Nedenfor omtales to unntak fra denne taushetsplikten med hensyn til kjønnslemlestelse av jenter:

Opplysningsplikt til barnevernet

Alle som arbeider i offentlige instanser og tjenester, herunder helsepersonell og ansatte i barnehager, skoler, skolefritidsordninger og helse- og sosialtjenesten, har en lovpålagt

---

¹ Jf. straffeloven § 12 første ledd nr. 3 bokstav h.

opplysningsplikt til barnevernet.² Tilsvarende gjelder ansatte ved familievernkontorer og ved krisesentre. Plikten gjelder også for yrkesutøvere med profesjonsbestemt taushetsplikt både i offentlig og privat virksomhet.

Opplysningsplikten gjelder blant annet når det er grunn til å tro at en jente blir mishandlet i hjemmet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt, for eksempel kjønnslemlestelse. Plikten gjelder også når foreldrene ikke sørger for at jenta kommer til nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling dersom det er grunn til å tro at jenta lider av en alvorlig skade.

Det er tilstrekkelig med en begrunnet bekymring eller mistanke om at en jente kan bli utsatt for kjønnslemlestelse. Etter en konkret vurdering vil opplysningsplikten også kunne gjelde ved mistanke om at kjønnslemlestelse allerede er utført.³

Plikten til å gi barnevernet opplysninger går foran taushetsplikten. Den som gir opplysninger til barnevernet i henhold til opplysningsplikten, bryter altså ikke taushetsplikten.

Avvergelsesplikt

Helsepersonell, yrkesutøvere og ansatte i barnehager, skoler, skolefritidsordninger, helse- og sosialtjenesten og trossamfunn samt forstandere og religiøse ledere i trossamfunn har plikt til å søke å avverge en kjønnslemlestelse.⁴ Dette kan gjøres ved å melde fra til barnevernet. Dersom det er fare for at kjønnslemlestelse vil skje i umiddelbar fremtid, skal saken meldes til politiet (telefon 02800, nødnummer 112). Det er straffbart å ikke overholde denne plikten.

Helsepersonellet, yrkesutøveren eller den ansatte har avvergelsesplikt når det er begrunnet mistanke om at kjønnslemlestelse kan skje. Det må foretas en konkret vurdering i den aktuelle situasjon. Det er altså ikke et krav at vedkommende positivt vet at det planlegges en kjønnslemlestelse. Terskelen for kunnskap må således ikke legges for høyt.

Opplysninger som bør vurderes spesielt:

- Opplysninger om en forestående utenlandsreise der jenta drar med familien til familiens hjemland, og hjemlandet er et land som statistisk har mange tilfeller av kjønnslemlestelse
- Kjennskap til at foreldre er positive til praktisering av kjønnslemlestelse
- Kjennskap til at jentas søstre er kjønnslemlestet
- Informasjon fra jenta selv eller en som står henne nær om at kjønnslemlestelse planlegges eller er sannsynlig.⁵

Selv om avvergelsesplikten i kjønnslemlestelsesloven bare gjelder helsepersonell og enkelte grupper yrkesutøvere/ansatte, kan også andre personer ha avvergelsesplikt etter straffeloven.⁶

---

² Se barnevernloven §§ 6-4 og 6-4 a, samt en rekke andre lover, herunder helsepersonelloven § 33, familievernkontorloven § 10, barnehageloven § 22, opplæringsloven § 15-3, sosialtjenesteloven § 8-8 a og forvaltningsloven § 13 f.

³ Se nærmere Rundskriv Q-24/2005: *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten*, Veileder Q-1088 B: Formidling av opplysninger og samarbeid der barn utsettes for vold i familien og Sosial- og helsedirektoratets rundskriv IS-17/2006 om helsepersonells formidling av opplysninger blant annet til barneverntjenesten.

⁴ Se kjønnslemlestelsesloven § 2.

⁵ Sosial- og helsedirektoratets veileder IS-1193: *Praktisering av ny bestemmelse om avvergelsesplikt i lov om forbud om kjønnslemlestelse av 15. desember 1995 nr. 74*, side 5.

Dersom man er i tvil om en har avvergelsesplikt og om innholdet i denne plikten, kan Sosial- og helsedirektoratet kontaktes for nærmere informasjon og veiledning på telefon 810 200 50/faks 24 16 30 01, e-post: postmottak@shdir.no, www.shdir.no. Politiet kan også kontaktes på telefon 02800.

Hva barnevernet kan gjøre for å forhindre kjønnslemlestelse

Opplysningsplikten til barnevernet innebærer at barneverntjenesten har muligheter til å få iverksatt de undersøkelser og tiltak som er nødvendige for å beskytte jenter mot å bli kjønnslemlestet.⁷

Ved fare for at jenta i nær fremtid kan bli kjønnslemlestet, kan barneverntjenestens leder, uten samtykke fra foreldrene, umiddelbart fatte et midlertidig akuttvedtak om å plassere jenta utenfor hjemmet. I slike tilfeller vil det ofte være nødvendig å kontakte politiet umiddelbart for å få inndratt pass og annen dokumentasjon for å forhindre at jenta skal kunne reise ut av landet.

Barnevernet kan alltid gi opplysninger til andre offentlige myndigheter når den anser dette som nødvendig for å hjelpe jenta.

Hva helsetjenesten kan gjøre for jenter som er blitt utsatt for kjønnslemlestelse

Helsetjenesten står i en særstilling når det gjelder å oppdage kjønnslemlestelse.

Opplysningsplikten til barnevernet innebærer at helsepersonell som er bekymret for at en kjønnslemlestet jente ikke blir undergitt nødvendig medisinsk undersøkelse eller behandling, må melde fra om sin bekymring til barnevernet.

Kjønnslemlestelse er helsefarlige inngrep på kjønnsorganet til jenta, og kan føre til alvorlige sykdomstilstander og til døden. Jenter som er kjønnslemlestet har rett til nødvendig helsehjelp og oppfølging fra helsetjenesten.

Hva barnevernet kan gjøre for jenter som er blitt utsatt for kjønnslemlestelse

For å kunne følge opp en jente som er blitt kjønnslemlestet, er barnevernet avhengig av at andre som kjenner jenta, melder fra om dette.

Dersom barnevernet får bekymringsmelding om en jente som allerede er blitt utsatt for kjønnslemlestelse, må barnevernet sikre at jenta blir undersøkt slik at hun kan få den helsehjelp og annen oppfølging hun trenger.

Dersom foreldrene ikke ønsker at jenta blir undersøkt eller behandlet for kjønnslemlestelse, kan barnevernet reise sak for Fylkesnemnda. Nemnda kan da vedta at jenta skal gjennomgå nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling.

Barnevernet kan også vurdere å overta omsorgen for jenta.

Barnevernet kan alltid gi opplysninger til politiet når dette er nødvendig for å fremme barnevernets oppgaver med hensyn til jenta. Dersom barnevernet, for å hjelpe jenta, finner at

---

⁶ Etter straffeloven § 139 er det straffbart å unnlate å søke avverget visse typer forbrytelser, herunder grov legemsbeskadigelse.

⁷ Se barnevernloven kapittel 4 og kapittel 6.

det er nødvendig å gi opplysninger til politiet om at en jente er blitt kjønnslemlestet, skal barnevernet anmelde forholdet.

Med hilsen

Harald Nybøen e.f.
departementsråd
Barne- og likestillingsdepartementet

Anne-Kari Lande Hasle e.f.
departementsråd
Helse- og omsorgsdepartementet

Morten Ruud e.f.
departementsråd
Justis- og politidepartementet

Kopi:
Departementene